

BỘ QUỐC PHÒNG
HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ

NGUYỄN ĐĂNG TIẾN

**QUẢN LÝ PHÁT TRIỂN PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC
Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC THUỘC BỘ CÔNG AN
TRONG BỐI CẢNH ĐỔI MỚI GIÁO DỤC**

CHUYÊN NGÀNH: QUẢN LÝ GIÁO DỤC

MÃ SỐ: 914 01 14

LUẬN ÁN TIẾN SĨ QUẢN LÝ GIÁO DỤC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

1. GS. TS. PHAN VĂN KHA
2. PGS. TS. NGUYỄN BÁ HÙNG

HÀ NỘI - 2018

MỤC LỤC

	Trang
DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU ĐỒ, HÌNH, SƠ ĐỒ	
MỞ ĐẦU	5
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU CÓ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN	15
1.1. Tổng quan các công trình nghiên cứu có liên quan đến đề tài luận án	15
1.2. Khái quát kết quả các công trình đã công bố và những vấn đề đặt ra luận án tiếp tục giải quyết	25
Chương 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ QUẢN LÝ PHÁT TRIỂN PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRONG BỐI CẢNH ĐỔI MỚI GIÁO DỤC	31
2.1. Những vấn đề lý luận về phương tiện dạy học ở trường đại học	31
2.2. Những vấn đề lý luận về phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học trong bối cảnh đổi mới giáo dục	44
2.3. Những vấn đề lý luận về quản lý phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học trong bối cảnh đổi mới giáo dục	56
2.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	70
Chương 3: CƠ SỞ THỰC TIỄN QUẢN LÝ PHÁT TRIỂN PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC THUỘC BỘ CÔNG AN	74
3.1. Khái quát về các trường đại học thuộc Bộ Công an	74
3.2. Tổ chức khảo sát thực trạng	76
3.3. Thực trạng phương tiện dạy học và phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	82
3.4. Thực trạng quản lý phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	96
3.5. Đánh giá chung về thực trạng quản lý phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	111
Chương 4: YÊU CẦU VÀ BIỆN PHÁP QUẢN LÝ PHÁT TRIỂN PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC THUỘC BỘ CÔNG AN TRONG BỐI CẢNH ĐỔI MỚI GIÁO DỤC	116
4.1. Yêu cầu quản lý phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học thuộc Bộ Công an trong bối cảnh đổi mới giáo dục	116
4.2. Biện pháp quản lý phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	118
Chương 5: KHẢO NGHIỆM, THỬ NGHIỆM CÁC BIỆN PHÁP	140
5.1. Khảo nghiệm tính cần thiết và tính khả thi của các biện pháp đã đề xuất	140
5.2. Thử nghiệm biện pháp quản lý phát triển phương tiện dạy học ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	148
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	158
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN	161
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	162
PHỤ LỤC	171

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

TT	Chữ viết đầy đủ	Chữ viết tắt
1	Ban Giám hiệu	BGH
2	Bộ Giáo dục và Đào tạo	Bộ GD&ĐT
3	Cán bộ quản lý	CBQL
4	Chất lượng đào tạo	CLĐT
5	Công an nhân dân	CAND
6	Công nghiệp hoá, hiện đại hóa	CNH, HĐH
7	Công nghệ thông tin	CNTT
8	Cơ sở vật chất	CSVC
9	Đồ dùng dạy học	ĐDDH
10	Giáo dục đại học	GDDH
11	Nghiên cứu khoa học	NCKH
12	Nội dung dạy học	NDDH
13	Phương pháp dạy học	PPDH
14	Phương tiện dạy học	PTDH
15	Quản lý giáo dục	QLGD
16	Quá trình dạy học	QTDH

DANH MỤC BẢNG CỦA ĐỀ TÀI

	Trang
Bảng 2.1. Một số cách phân loại phương tiện dạy học	44
Bảng 3.1. Mẫu khách thể khảo sát	77
Bảng 3.2. Khảo sát về vai trò, vị trí của PTDH đối với hoạt động đào tạo	82
Bảng 3.3. Kết quả khảo sát chủng loại, số lượng PTDH	83
Bảng 3.4. Đánh giá tính hiện đại của PTDH	85
Bảng 3.5. Kết quả khảo sát mức độ phù hợp của PTDH với mục tiêu, nội dung chương trình đào tạo trong các nhà trường	86
Bảng 3.6. Kết quả khảo sát mức độ đầu tư, mua sắm PTDH	88
Bảng 3.7. Thực trạng mức độ tự làm PTDH	90
Bảng 3.8. Đánh giá mức độ thực hiện bảo dưỡng PTDH	91
Bảng 3.9. Đánh giá mức độ thực hiện sửa chữa duy trì trạng thái chất lượng PTDH	93
Bảng 3.10. Kết quả khảo sát tình trạng và tần suất sử dụng PTDH	95
Bảng 3.11. Mức độ thực hiện và hiệu quả lập kế hoạch phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	97
Bảng 3.12. Kết quả khảo sát thực trạng tổ chức phát triển PTDH	100
Bảng 3.13. Kết quả khảo sát thực trạng lãnh đạo, chỉ đạo phát triển PTDH	102
Bảng 3.14. Thực trạng mức độ thực hiện và hiệu quả “Kiểm tra, giám sát, đánh giá quá trình phát triển PTDH”	104
Bảng 3.15. Đánh giá tổng thể mức độ thực hiện và hiệu quả của các tiêu chí quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	107
Bảng 3.16. Kết quả khảo sát mức độ ảnh hưởng của các yếu tố đến quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	109
Bảng 5.1. Kết quả khảo nghiệm tính cần thiết của các biện pháp đề xuất	141
Bảng 5.2. Kết quả khảo nghiệm tính khả thi của các biện pháp đề xuất	144
Bảng 5.3. Kết quả khảo nghiệm tương quan giữa tính cần thiết và tính khả thi của biện pháp đề xuất	146
Bảng 5.4. Mức độ sử dụng PTDH trước và sau thử nghiệm	152
Bảng 5.5. Hiệu quả sử dụng phương tiện dạy học trước và sau thử nghiệm	153

DANH MỤC SƠ ĐỒ, BIỂU ĐỒ

	Trang
Sơ đồ 2.1. Sơ đồ phát triển phương tiện dạy học	48
Biểu đồ 3.1. Vai trò, vị trí của PTDH trong quá trình đào tạo	83
Biểu đồ 3.2. Thực trạng mức độ thực hiện và hiệu quả “Lập kế hoạch phát triển PTDH”	99
Biểu đồ 3.3. Thực trạng mức độ thực hiện và hiệu quả “Tổ chức phát triển PTDH”	101
Biểu đồ 3.4. Thực trạng mức độ thực hiện và hiệu quả	103
Biểu đồ 3.5. Mức độ thực hiện và hiệu quả công tác kiểm tra, giám sát thực hiện kế hoạch phát triển PTDH	106
Biểu đồ 3.6. Đánh giá tổng thể mức độ thực hiện và hiệu quả của các tiêu chí quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an	108
Biểu đồ 3.7. Mức độ ảnh hưởng của các yếu tố đến quản lý phát triển PTDH	111
Biểu đồ 5.1. Tương quan giữa tính cần thiết và tính khả thi của các biện pháp đề xuất	148
Biểu đồ 5.2. So sánh mức độ sử dụng PTDH	153
Biểu đồ 5.3. So sánh hiệu quả sử dụng PTDH	154

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Phương tiện dạy học là thành tố quan trọng của quá trình dạy học. Trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, những tiến bộ của khoa học, công nghệ trong các lĩnh vực như: Trí tuệ nhân tạo, mạng Internet, công nghệ nano, khoa học về vật liệu, cuộc “Cách mạng công nghệ 4.0”,... có sự tác động mạnh mẽ đến các thành tố của quá trình dạy học, đòi hỏi nhà quản lý giáo dục các cấp phải không ngừng phát triển PTDH nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy của giảng viên, chất lượng học tập của người học đáp ứng yêu cầu nguồn nhân lực cho phát triển kinh tế, xã hội. Về vấn đề này, Chiến lược phát triển giáo dục 2011 - 2020 xác định, cùng với việc thực hiện đồng bộ các giải pháp, cần “*Từng bước chuẩn hóa, hiện đại hóa cơ sở vật chất - kỹ thuật, đảm bảo đủ nguồn lực tài chính và PTDH tối thiểu của tất cả các cơ sở giáo dục*”[76, tr.20].

Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XII xác định chủ trương: “*Đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục, đào tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực; đẩy mạnh nghiên cứu, phát triển, ứng dụng khoa học, công nghệ; phát huy vai trò quốc sách hàng đầu của giáo dục, đào tạo và khoa học, công nghệ đối với sự nghiệp đổi mới và phát triển đất nước*”[24, tr.116]. Theo đó, phải đổi mới đồng bộ tất cả các mặt, các thành tố của quá trình giáo dục; trong đó, tăng nguồn lực phát triển PTDH học theo hướng chuẩn hóa, hiện đại hóa, đồng bộ và đạt tiêu chuẩn quốc tế, đổi mới quản lý là một trong những giải pháp quan trọng để thực hiện chủ trương trên.

Trong giáo dục đại học, một trong những tiêu chuẩn “Quy định chuẩn quốc gia đối với cơ sở giáo dục đại học” đó là: “*Có đủ các phương tiện, trang thiết bị cần thiết đáp ứng yêu cầu về đào tạo và nghiên cứu khoa học; có cơ sở thực hành và trang thiết bị chuyên biệt theo yêu cầu đảm bảo chất lượng đối với các ngành, chuyên ngành đào tạo đặc thù.*”

Thư viện và trung tâm thông tin học liệu có đủ giáo trình, sách tham khảo cần thiết cho các chương trình đào tạo; có bản quyền truy cập ít nhất một cơ sở dữ liệu khoa học quốc tế và có ít nhất một tạp chí khoa học quốc tế (bản in hay bản điện tử) đối với mỗi ngành đào tạo.

Hệ thống hạ tầng CNTT kết nối tất cả các đơn vị liên quan đảm bảo tính sẵn sàng truy cập thông tin và sử dụng theo phân cấp quản lý của cơ sở giáo dục đại học; trang thông tin điện tử có đầy đủ các thông tin cần phải công khai theo quy định của pháp luật và các thông tin cần thiết khác về cơ cấu tổ chức và các mặt hoạt động của cơ sở giáo dục đại học cho sinh viên và những người quan tâm tra cứu” [8, tr.2].

Trong những năm qua, các trường đại học thuộc Bộ Công an, cùng với đổi mới nội dung, PPDH đã được quan tâm đầu tư CSVC, phát triển PTDH. Tuy nhiên, thực tế cho thấy PTDH được đầu tư còn thiếu về số lượng, chưa đồng bộ về chủng loại, chất lượng chưa thật sự đáp ứng với yêu cầu đổi mới QTDH. Một bộ phận cán bộ, giảng viên, nhân viên kỹ thuật do trình độ đào tạo và khả năng khai thác, sử dụng một số PTDH còn hạn chế. Mặt khác, tổ chức đào tạo, bồi dưỡng kỹ năng khai thác, sử dụng PTDH hạn chế, do vậy chưa đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của việc khai thác, sử dụng các loại PTDH hiện đại vào QTDH. Trong bối cảnh khoa học, công nghệ ngày càng phát triển, đặc biệt là sự phát triển mạnh mẽ của cuộc cách mạng công nghệ lần thứ Tư thì vấn đề phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an là hết sức cần thiết và cấp bách.

Trong quản lý phát triển PTDH, nhận thức trách nhiệm trong quản lý, sử dụng PTDH của một số cán bộ, giảng dạy chưa cao. Một bộ phận cán bộ, nhân viên được giao trách nhiệm quản lý PTDH hiện đại có biểu hiện tâm lý e ngại, sợ hư hỏng, liên đới trách nhiệm nên hiệu quả sử dụng các thiết bị này không cao. Công tác kế hoạch hoá việc huy động, sử dụng, quản lý chưa thật sự phù hợp giữa kế hoạch dài hạn và ngắn hạn. Tổ chức lực lượng, phân công, phân định trách nhiệm trong quản lý phát triển PTDH còn có biểu hiện chông chéo, khó

khăn cho việc quản lý, khai thác, sử dụng. Khâu quản lý PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an không những vào phụ thuộc vào quy chế, quy định của ngành Giáo dục mà còn phụ thuộc vào ngành Công an, do vậy không tránh khỏi những vướng mắc cần tháo gỡ.

Thực tế cho thấy, để nâng cao chất lượng đào tạo trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, một trong những giải pháp có ý nghĩa quan trọng và cấp thiết là phát triển và quản lý phát triển PTDH, đảm bảo PTDH đủ về số lượng, đảm bảo chất lượng, đồng bộ về cơ cấu, phát huy tối đa hiệu quả khả năng khai thác, sử dụng PTDH, từng bước nâng cao chất lượng giáo dục đáp ứng yêu cầu đào tạo cán bộ công an trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, đảm bảo đạt “Tiêu chuẩn quốc gia đối với cơ sở giáo dục đại học”.

Hiện nay, đã có một số công trình nghiên cứu về quản lý CSVC, PTKT dạy học ở các phạm vi và đối tượng khác nhau. Tuy nhiên, chưa có công trình khoa học độc lập nào nghiên cứu về quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an một cách đầy đủ và có hệ thống. Xuất phát từ những lý do trên, chúng tôi lựa chọn đề tài “*Quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an trong bối cảnh đổi mới giáo dục*” để nghiên cứu là vấn đề có ý nghĩa lý luận và thực tiễn.

2. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu

*** Mục đích nghiên cứu**

Trên cơ sở nghiên cứu lý luận và thực tiễn, đề xuất biện pháp quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an trong bối cảnh đổi mới giáo dục nhằm góp phần nâng cao chất lượng đào tạo của các nhà trường đáp ứng yêu cầu xây dựng lực lượng CAND trong giai đoạn hiện nay.

*** Nhiệm vụ nghiên cứu**

- Luận giải những vấn đề lý luận về PTDH, phát triển PTDH và quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học trong bối cảnh đổi mới giáo dục.
- Phân tích, đánh giá thực trạng PTDH và phát triển PTDH, quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an.

- Đề xuất biện pháp quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an.

- Khảo nghiệm, thử nghiệm biện pháp quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an.

3. Khách thể, đối tượng, phạm vi nghiên cứu và giả thuyết khoa học

*** Khách thể nghiên cứu**

Quản lý PTDH ở các trường đại học trong bối cảnh đổi mới giáo dục.

*** Đối tượng nghiên cứu**

Quản lý phát triển PTDH ở các trường đại học thuộc Bộ Công an trong bối cảnh đổi mới giáo dục.

*** Phạm vi nghiên cứu**

Phạm vi về nội dung: Đề tài tập trung nghiên cứu những vấn đề lý luận, thực tiễn và biện pháp quản lý phát triển PTDH trong mối quan hệ với các thành tố của QTDH, đổi mới PPDH đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục, đào tạo ở các trường đại học thuộc Bộ Công an.

Nội dung quản lý phát triển PTDH về số lượng, cơ cấu chủng loại, chất lượng và sử dụng hiệu quả phương tiện đáp ứng mục tiêu dạy học đại học ở các trường đại học thuộc Bộ Công an và mục tiêu đổi mới giáo dục hiện nay.

Chủ thể quản lý: Hiệu trưởng các trường đại học thuộc Bộ Công an.

Địa bàn nghiên cứu: Luận án tập trung khảo sát ở một số trường đại học: Trường Đại học Kỹ thuật - Hậu cần Công an nhân dân, Học viện Quốc tế và Trường Đại học Phòng cháy chữa cháy.

Giới hạn đối tượng khảo sát: Khảo sát 179 cán bộ quản lý, 352 giảng viên ở 03 trường đại học thuộc Bộ Công an (Trường Đại học Kỹ thuật - Hậu cần Công an nhân dân, Trường Đại học Phòng cháy chữa cháy, Học viện Quốc tế).

Số liệu khảo sát: Các số liệu sử dụng để nghiên cứu lấy từ năm 2011 - 2017.

*** *Giả thuyết khoa học***

Quản lý phát triển PTDH là một trong những nhân tố quan trọng đối với nâng cao chất lượng giáo dục trong đổi mới giáo dục hiện nay. Đối với trường đại học thuộc Bộ Công an nếu các chủ thể quản lý quan tâm nâng cao nhận thức, trách nhiệm cho các lực lượng liên quan; thực hiện tốt công tác kế hoạch hóa kết hợp tổ chức phối hợp giữa các bộ phận tham gia; sâu sát trong chỉ đạo phát triển PTDH; kiểm tra giám sát chặt chẽ việc thực hiện kế hoạch phát triển PTDH ở các trường phù hợp với mục tiêu đổi mới giáo dục và thực tiễn đào tạo của các nhà trường CAND thì sẽ quản lý, sử dụng có hiệu quả các nguồn lực phát triển PTDH, góp phần nâng cao chất lượng dạy học, đáp ứng mục tiêu, yêu cầu và nâng cao chất lượng đào tạo trong các trường đại học thuộc Bộ Công an.

4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu

*** *Phương pháp luận nghiên cứu***

Luận án được nghiên cứu dựa trên cơ sở phương pháp luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử Chủ nghĩa Mác - Lênin; quán triệt sâu sắc tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về quản lý giáo dục, cụ thể là quản lý phát triển các nguồn lực giáo dục trong nhà trường, trong đó, một trong những nguồn lực quan trọng là PTDH; dựa trên quan điểm tiếp cận nghiên cứu khoa học quản lý giáo dục; cụ thể là:

Tiếp cận chức năng (The functional approach): Chức năng quản lý là một phạm trù chiếm vị trí then chốt trong các phạm trù cơ bản của khoa học quản lý, là những loại hoạt động bộ phận tạo thành hoạt động quản lý tổng thể, là những loại hoạt động quản lý đã được tách riêng, chuyên môn hóa. Các chức năng cơ bản của quản lý là những chức năng chung mà bất cứ chủ thể quản lý nào, dù ở cấp độ quản lý nào, với bất cứ quá trình quản lý nào, đối tượng gì cũng đều phải thực hiện.

Trong cách tiếp cận này, việc quản lý phát triển PTDH như là một quá trình với các chức năng lập kế hoạch, tổ chức nhân sự và các hoạt động chỉ đạo